

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Ahlaki Duyarlılık ile İlgili Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

Bibliometric Analysis of Studies on Moral Sensitivity

Rukiye ÇAKMAK

Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
yorulmaz.rukiye@hotmail.com
Orcid ID: 0000-0003-0088-710X

Selma DOĞANALP ÇOBAN

Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
selmadoganalp@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-1113-5931

Öz: Ahlaki duyarlılık bireyin ahlaki ilkeleri bilme, anlama ve hayatına yansıtabilme becerisi olarak ifade edilebilir. Ahlaki duyarlılık özellikle sağlık sektöründe yoğun olarak çalışılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, ahlaki duyarlılık ile ilgili yapılmış araştırmaları bibliyometrik analiz yöntemiyle inceleyerek, bu konuda araştırma yapan akademisyenlere ve profesyonellere kapsamlı bir yol haritası sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda Web of Science veri tabanı kullanılarak Moral Sensitivity (Ahlaki Duyarlılık) kavramı ile ilgili bir tarama gerçekleştirilmiştir. Yayın aralığı olarak 1984-2024 yılları arasındaki yayınlar baz alınmış ve 454 adet yayına ulaşılmıştır. Verilerin analizinde VOSviewer (Version 1.6.18) paket programı kullanılmış ve araştırma soruları ile ilgili görseller elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ahlaki duyarlılık konusunda en fazla yayının 2022 yılında ve hemşirelik alanında olduğu görülmüştür. Ahlaki duyarlılık konusunda yayınlanan makalelerin en çok ESCI'li dergilerde yayınlandığı bir diğer sonuçtur. Analiz sonucunda en çok tercih edilen anahtar kelime ahlaki duyarlılıktır. K. Lützen'in 228 atıf ile en fazla atıf alan yazar olduğu görülmektedir. En fazla atıf alan ülke ise İsveç'tir.

Anahtar Kelimeler: Ahlak, ahlaki duyarlılık, bibliyometrik.

Abstract: Moral sensitivity can be described as an individual's ability to know, understand and apply moral principles to his or her life. Moral sensitivity has been studied extensively, particularly in the health sector. The aim of this study is to provide a comprehensive roadmap for academics and professionals conducting research on this topic by examining the research on moral sensitivity using a bibliometric analysis method. For this purpose, a search on the concept of moral sensitivity was conducted using the Web of Science database. Publications between 1984 and 2024 were taken as the publication range, and 454 publications were obtained. The VOSviewer package (version 1.6.18) was used to analyse the data and to obtain visuals related to the research questions. According to the results of the research, it was observed that the highest number of publications on moral sensitivity was in 2022 and in the field of nursing. Another result is that the articles published on moral sensitivity are mostly published in ESCI journals. As a result of the analysis, the most preferred keyword is moral sensitivity. It can be seen that K. Lützen is the most cited author with 228 citations. The most cited country is Sweden.

Keywords: Morality, moral sensitivity, bibliometrics.

GİRİŞ

Ahlaki duyarlılık, bireyin etik ilkeleri ve ahlaki değerleri bilme, anlama ve hayatında uygulayabilme yeteneği olarak ifade edilebilir. Ahlaki duyarlılık, çevresinde olan biten durumları ahlaki pencereden ele alabilme ve buna uygun olarak davranış sergileme yeteneklerini de içerisine alan geniş bir kavramdır. Ahlaki duyarlılığı yüksek bireyler, sergilemiş oldukları davranışların etik yönünü göz önünde bulundurma ve eylemlerinde doğru ve yanlış ayırt edebilme açısından iyi düzeydedirler.

Ahlaki duyarlılık ve etik duyarlılık kavramları birbirine yakın kavramlar olması nedeniyle genellikle karıştırılmaktadır. Ancak ahlaki duyarlılık bireysel düzeyde ahlaki ilkeleri ifade ederken, etik duyarlılık daha sistematik ve kurumsal düzeydeki etik kuralları ifade etmek için kullanılmaktadır. Lützn ve arkadaşları (2006), bu iki kavram arasındaki farkı açıklamak amacıyla etik duyarlılığı etik teori ve ilkelere ilişkin bilgiye dayanan bir kavram olarak, ahlaki duyarlılığı ise kişilerarası ilişkilerde bireyin kişisel eylemliliğiyle ilişkili bir kavram olarak tanımlamışlardır.

Ahlaki duyarlılık, ötekinin refahı için gerçek bir endişe olarak ifade edilebilir ve bu endişeyi ötekini 'önemsemek' olarak ifade edebilirken (Lützn, 1993), etik duyarlılık, hemşirelerin ve diğer sağlık çalışanlarının bakım verdikleri kimselerin acılarını ve savunmasızlığını anlama ve onlara karşı ahlaki karşılık verme yetenekleri olarak açıklanabilmektedir (Weaver & Morse, 2006; Weaver vd., 2008).

Ahlaki duyarlılık; kişinin karışık bir durumda ahlaki değerleri göz önünde bulundurması, söz konusu durumda kendisine düşen sorumluluğun farkında olabilmesidir. Ahlaki duyarlılık, etik açıdan sorunlu durumları fark edebilme, hassas konumdaki bireyleri bilişsel ve duygusal açıdan anlayabilme ve başkaları hakkında karar verirken ortaya çıkabilecek etik sonuçların farkında olabilme becerilerini kapsayan önemli bir özelliktir. Uygulamada ise ahlaki duyarlılık; bakım hizmeti veren personelin hastaların ifade ettiği sözlü ve sözsüz tüm ihtiyaçlarını anlama ve yorumlamasını gerektirir (Borhani vd., 2016). Bununla birlikte bakım hizmeti verenlerde klinik ortamın, eğitimin ve deneyimin ahlaki duyarlılığı etkilediği belirtilmiştir (Lützn & Nordin, 1994). Lützn'e göre ahlaki duyarlılık, geçici olarak ahlaki bir çatışmayı fark etme becerisini, bir kişinin hassas durumuna ilişkin bağlamsal ve sezgisel bir anlayışı ve başka bir kişi adına alınan kararların etik sonuçlarına ilişkin içgörüyü içeren kişisel bir nitelik olarak tanımlanabilir (Lützn vd., 1995; Lützn vd., 1997). Jaeger (2001) ise ahlaki duyarlılığı, kişinin kendisini başkasının yerine koyma becerisinin ötesinde, ahlaki teorileştirme için vazgeçilmez öneme sahip, geliştirilebilen veya zayıflatılabilen bir ilişki kapasitesi olarak tanımlamıştır. Bu yönüyle duyarlılığın, hem eğitim süreçlerinde hem de etik karar alma mekanizmalarında ihmal edilmemesi gereken bir unsur olduğunu belirtmiştir. Lützn ise Jaeger'ın bu ifadelerini duygular, güdüler, değerler ve tutumlar, ahlaki karar vermenin öznel yönlerini oluşturur ve etik öğretime yönelik modeller geliştirmek için dikkate alınması gerekir şeklinde dile getirmiştir (Lützn vd., 1995).

Ahlaki duyarlılığın boyutları şunlardır (Lützn vd., 1997):

- Kişilerarası yönelim; hastayla güvene dayalı bir ilişki kurmaya ve onun algılanan ihtiyaçlarına yanıt vermenin yollarını bulmaya odaklanır.
- Ahlaki anlamın yapılandırılması; hastanın kendi seçimini sınırlayabilecek olsa bile, alınan kararlar ve yapılan eylemler için ahlaki anlam çıkarma sürecine atıfta bulunur.
- İyilikseverliğin ifade edilmesi; iyilikseverlik ile 'iyilik' yapmak ya da hastanın çıkarına en uygun şekilde hareket etmek için ahlaki bir motivasyon kastedilmektedir.
- Özerkliğin değiştirilmesi; bu kavram, uygulayıcının hastanın özerkliğini sınırlama ihtiyacını algıladığı ancak aynı zamanda kendi seçimini yapma ilkesinin de farkında olduğu durumlarda uygulanan stratejileri ifade eder. Bu durum genellikle hastayı psikolojik ya da fiziksel olarak kendine zarar vermekten (ya da başkalarına zarar vermekten) koruma ihtiyacının olduğu durumlarda ortaya çıkar.
- Ahlaki çatışmanın deneyimlenmesi; ahlaki duyarlılığın eylemde ifade edilebilmesi için öncelikle potansiyel ya da mevcut bir ahlaki sorunun tanımlanması gerekir. 'Deneyim' duygu ve sezgilerin yanı sıra ahlaki bir meselenin bilişsel olarak algılanması ve ne yapılması 'gerektiği' anlamına gelir.
- Tıbbi bilgiye güven; bu kategori, ahlaki konularla ilgilenirken tıbbi bilginin gerekli olduğuna dair kişisel inancı ifade eder.

Ahlaki duyarlılık kavramına literatürde bakıldığında genellikle ve ağırlıklı olarak hemşireler ve hemşirelik öğrencileri üzerinde çalışıldığı görülmektedir (Köse & Göçmen Baykara, 2022; Aslan vd. 2023; Yıldız & Kara Kaşıkçı, 2023; Göke vd., 2023; Türkeköle & Hakverdioğlu Yönt, 2025) Kim ve arkadaşları tarafından yapılan çalışma, hemşirelerin ahlaki duyarlılıkları ile etik kurallarını uygulamaları arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu gösterirken (Kim vd., 2013); başka bir çalışmada ahlaki sorunlar karşısında bilgili ve mantıklı davranmanın, hemşirelerin karşılaştıkları sorunları çözmesine yardımcı olduğunu ve bu durumda artan iş deneyiminin ahlaki duyarlılığı artırdığı ifade edilmektedir (Borhani vd., 2017).

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ahlaki duyarlılık ile ilgili yapılmış araştırmaları bibliyometrik analiz yöntemiyle inceleyerek, bu konuda araştırma yapan akademisyenlere ve profesyonellere kapsamlı bir yol haritası sunmaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada ahlaki duyarlılık ile ilgili yapılan çalışmaları incelemek için nicel araştırma yöntemlerinden biri olan bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometri, yayınları ve atıf verilerini analiz etmek için istatistiksel yöntemler kullanan disiplinler arası bir araştırmadır (Tomaszewski, 2023: 4009). Bibliyometrik analiz bir literatür incelemesi aracı olarak kabul edilmektedir (Şimşir, 2022: 15). Ayrıca bibliyometrik analiz, bilimsel bir araştırmanın bibliyometrik materyalini (atıflar, yayınlar, kurumlar, yazarlar vb.) sınıflandırmak ve niceliksel olarak değerlendirmek için yeni bir araç olarak da ifade edilmektedir (Lazarides vd., 2023: 1). Bu araştırmada, ahlaki duyarlılık kapsamında yapılan araştırmalar ile ilgili aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

-Web of Science veri tabanına göre, yıllara göre ahlaki duyarlılık ile ilgili yayınların sayısal dağılımları nasıldır?

-Web of Science veri tabanında yer alan makalelerin kategorilere göre dağılımı nasıldır?

-Ahlaki duyarlılık ile ilgili araştırmaların Web of Science indekslerine göre yayın sayısı nasıldır?

- Web of Science veri tabanına göre, en fazla ortak yazarlığı olan araştırmacıların dağılımı nasıldır?

-Web of Science veri tabanına göre, araştırmalarda kullanılan anahtar kelimelerin ağ analizi nasıldır?

-Web of Science veri tabanına göre, yazarların atıf analizi nasıldır?

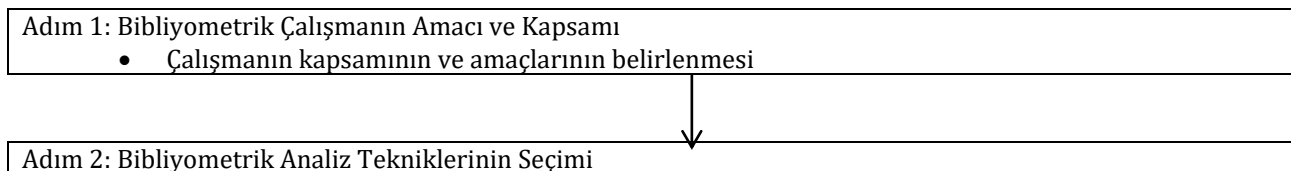
- Web of Science veri tabanına göre, en fazla atıf alan ülkelerin dağılımı nasıldır?

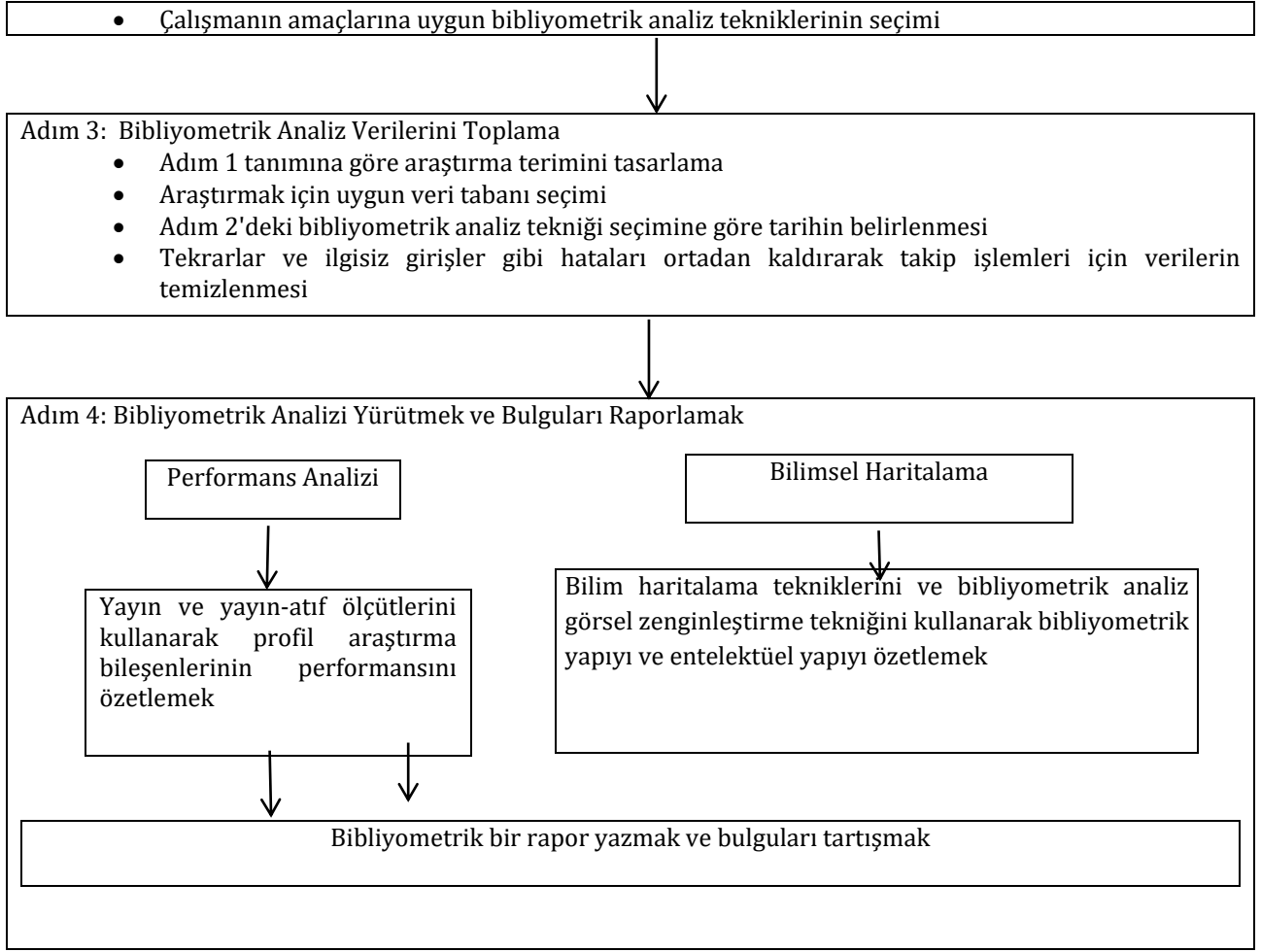
- Web of Science veri tabanına göre, en fazla atıf alan yayınların dağılımı nasıldır?

Veri Toplama Süreci

Araştırmada Web of Science veri tabanı kullanılarak "Moral Sensitivity" (Ahlaki Duyarlılık) başlığıyla bir tarama yapılmış ve veriler elde edilmiştir. Araştırmaya 1984-2024 tarih aralığında, İngilizce yayınlanan makaleler dahil edilmiş ve belirlenen kriterlere uyan 454 makale üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Konu sınırlandırılması yapılmamıştır. Şekil 1'de ise bibliyometrik çalışma sürecinde izlenen adımlara ayrıntılı olarak yer verilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Bibliyometrik Çalışma Süreci

Kaynak: (Jia and Mustafa, 2023: 5).

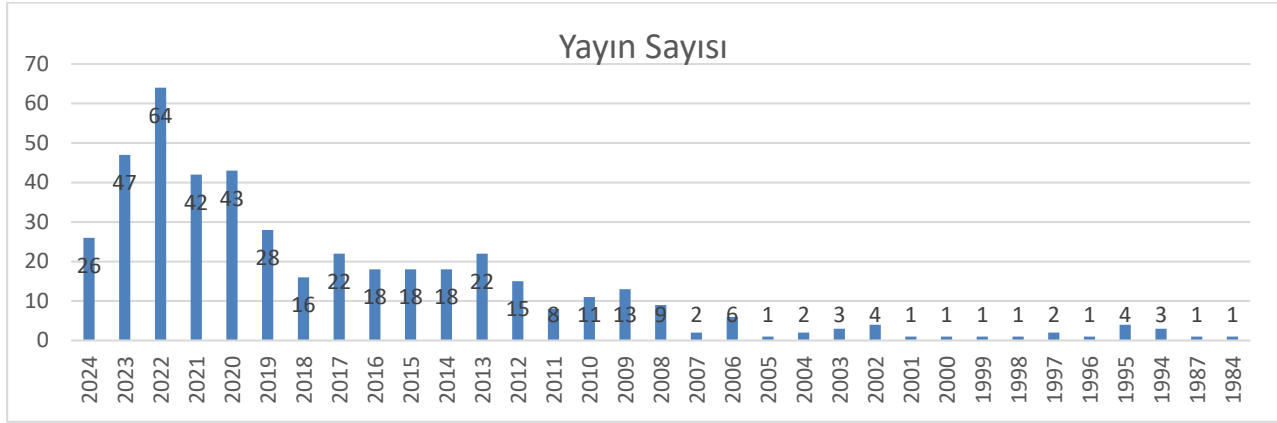
Verilerin Analizi

Araştırmada, 3 Haziran 2024 tarihinde ahlaki duyarlılık konusunda ulaşılan 454 araştırmanın veri dosyası, bibliyometrik analiz tekniği kullanılarak incelenmiştir. Verilerin analizinde VOSviewer (Version 1.6.18) paket programı kullanılmış ve araştırma soruları ile ilgili görseller elde edilmiştir. Elde edilen görseller araştırmanın farklı boyutlarını görselleştirmek ve yorumlamak amacıyla kullanılmıştır.

BULGULAR

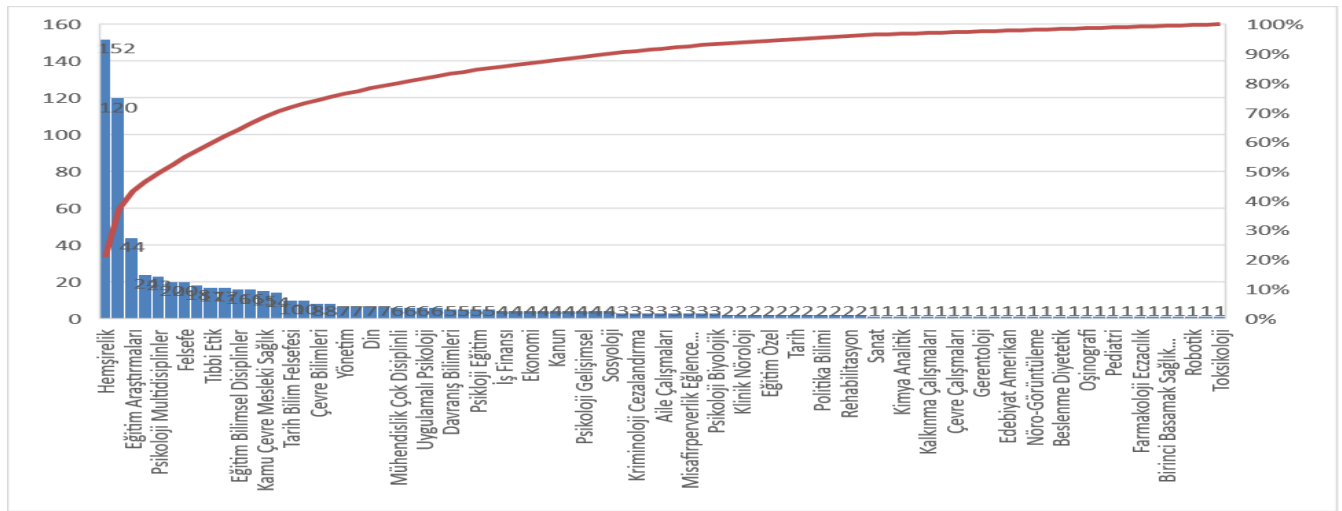
Araştırmanın bu bölümünde Web of Science veri tabanından elde edilen “ahlaki duyarlılık” konusuna ilişkin betimsel özellikler ve VOSviewer analiz programı kullanılarak elde edilen sonuçların değerlendirmeleri sunulmuştur.

Şekil 2. Web of Science Veri Tabanına Göre Ahlaki Duyarlılık Konulu Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

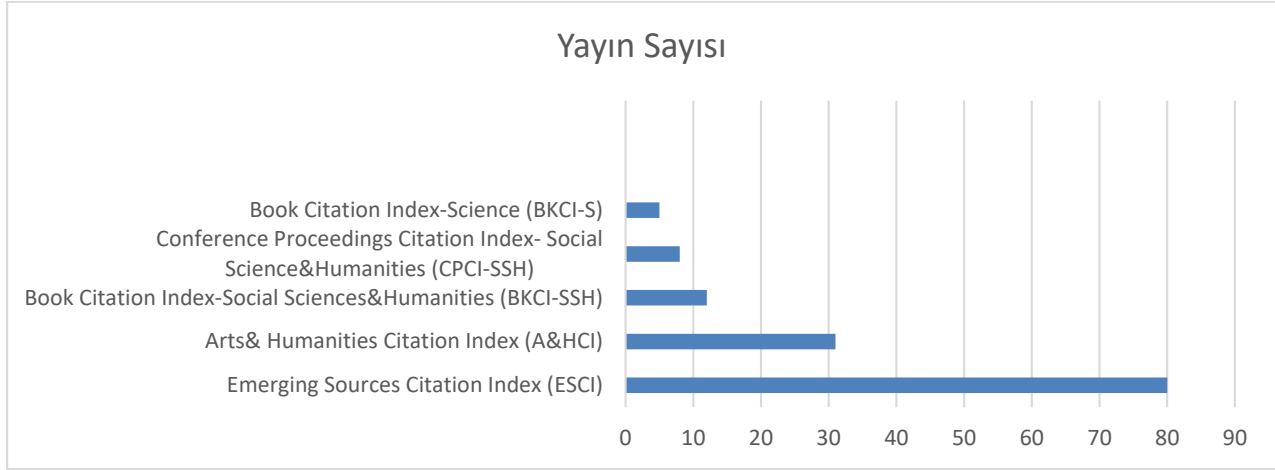
Şekil 2’de “ahlaki duyarlılık” kavramına ilişkin yayınların yıllara göre dağılımı gösterilmektedir. Konu ile ilgili yayın yapılan makalelerin yılları değerlendirildiğinde konu ile ilgili ilk yayının 1984 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. En fazla yayının yapıldığı yılın ise 64 yayın ile 2022 yılında yapıldığı görülmektedir. Ayrıca 1994 yılından 2024 yılına kadar her yıl en az “ahlaki duyarlılık” konusu ile ilgili bir yayının yapıldığı belirlenmiştir.

Şekil 3. Web of Science kategorilerine göre ahlaki duyarlılık üzerine yapılan araştırmaların dağılımı

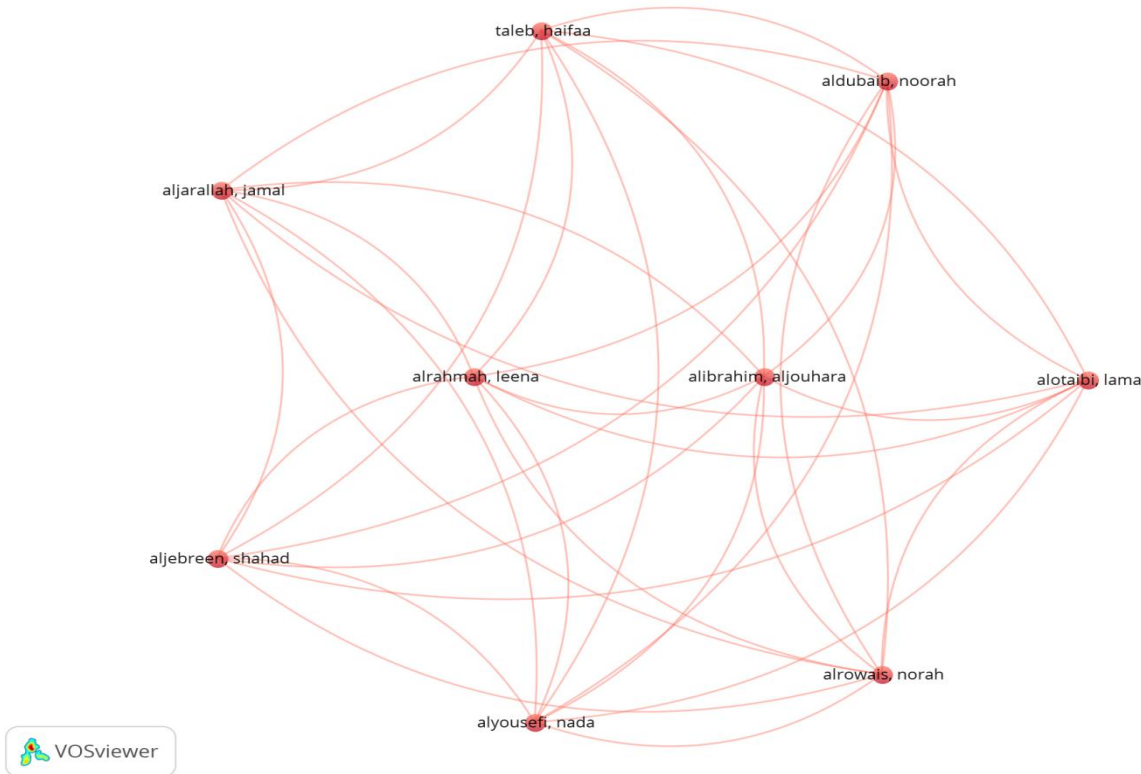
Şekil 3’te ahlaki duyarlılık ile ilgili araştırmaların Web of Science kategorilerine göre dağılımına yer verilmiştir. Şekil 3 incelendiğinde Web of Science kategorilerine göre ahlaki duyarlılık konusunun 85 kategoride araştırma konusu olduğu görülmektedir. En çok yayın yapılan ilk üç kategori sırasıyla hemşirelik (152 yayın), etik (140 yayın) ve eğitim araştırmalarıdır (44 yayın).

Şekil 4. Ahlaki duyarlılık ile ilgili araştırmaların Web of Science indekslerine göre yayın sayısı

Şekil 4'te Web of Science veri tabanına göre ahlaki duyarlılık ile ilgili çalışmaların indekslerine göre yayın sayılarına yer verilmiştir. Şekil 4 incelendiğinde 317 yayının Social Sciences Citation Index (SSCI), 235 yayının Sciences Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED), 80 yayının Emerging Sources Citation Index (ESCI), 31 yayının Arts&Humanities Citation Index (A&HCI), 12 yayının Book Citation Index-Social Sciences&Humanities (BKCI-SSH), 8 yayının Conference Proceedings Citation Index-Social Science&Humanities (CPCI-SSH) ve 5 yayının Book Citation Index-Science (BKCI-S) olduğu görülmektedir.

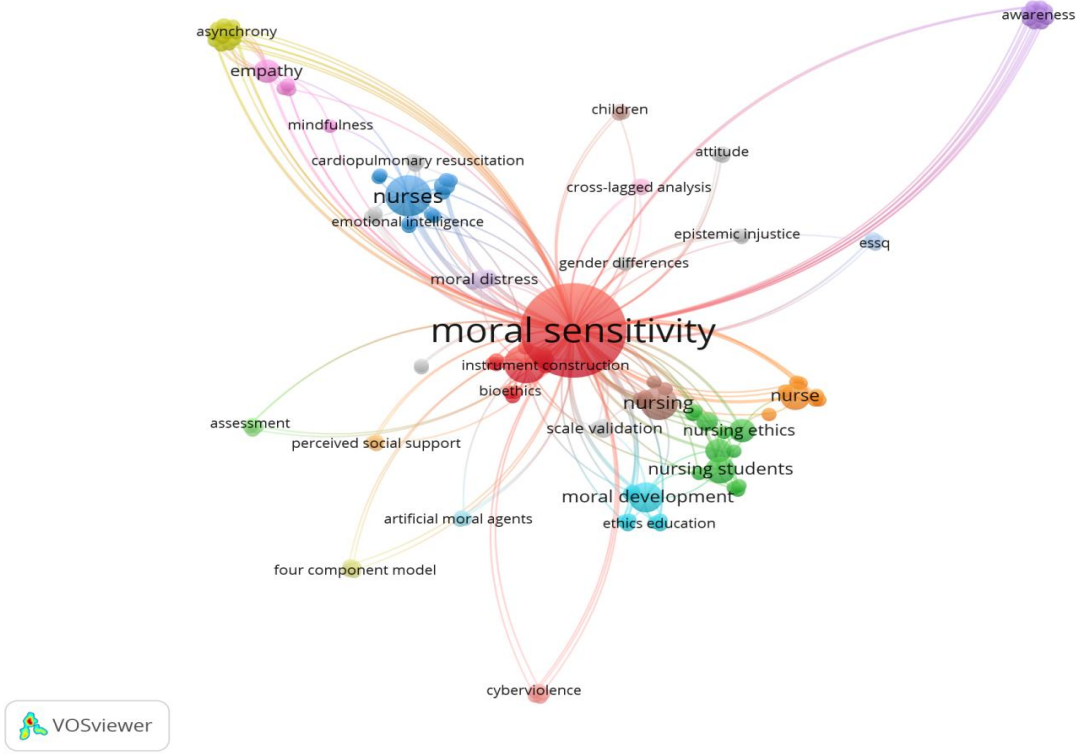
Şekil 5. Ahlaki duyarlılık çalışmalarının ortak yazarlar dağılımına ilişkin ağ analizi

Şekil 5'te ahlaki duyarlılık konusunda çalışmış olan 133 yazar üzerinde yapılan analiz sonuçlarına yönelik elde edilen görsel yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre en fazla eser veren yazarlar sırasıyla K. Lutzen, Abbas Abbaszadeh ve Fariba Borhani'dir. Her üç yazarın da ahlaki duyarlılık ile ilgili 3 yayını vardır. Ayrıca Abbas Abbaszadeh ve Fariba Borhani'nin en bağlantılı yazarlar arasında yer aldığı görülmektedir. En çok atıf alan yazarlara baktığımızda K. Lützen (228 atıf), Kim Lutzen (179) ve Vera

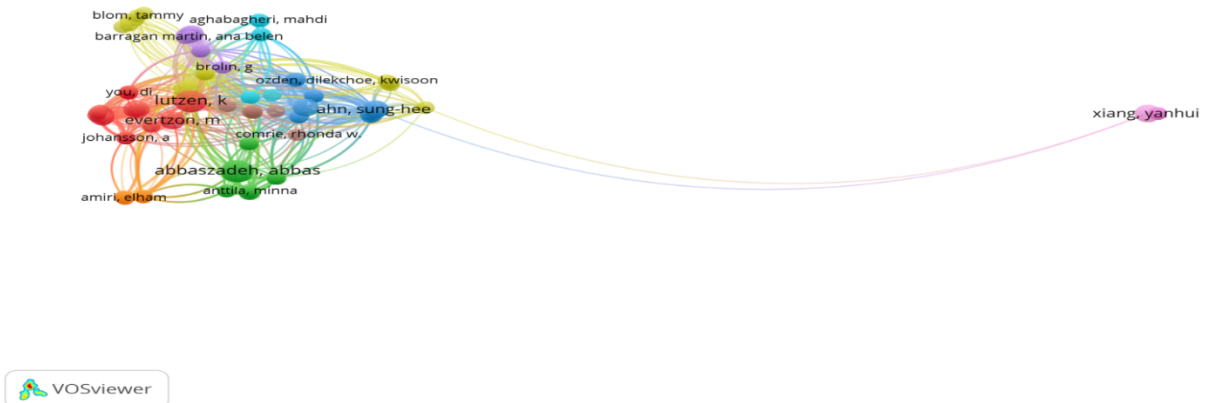
Dahlgvist (169) olduğu görülmektedir. Ayrıca en çok atıf alan yazarların en çok bağlantılı yazarlar arasında olmadığı görülmektedir.

Şekil 6. Ahlaki duyarlılık çalışmalarında kullanılan anahtar kelimelerin ağ analizi

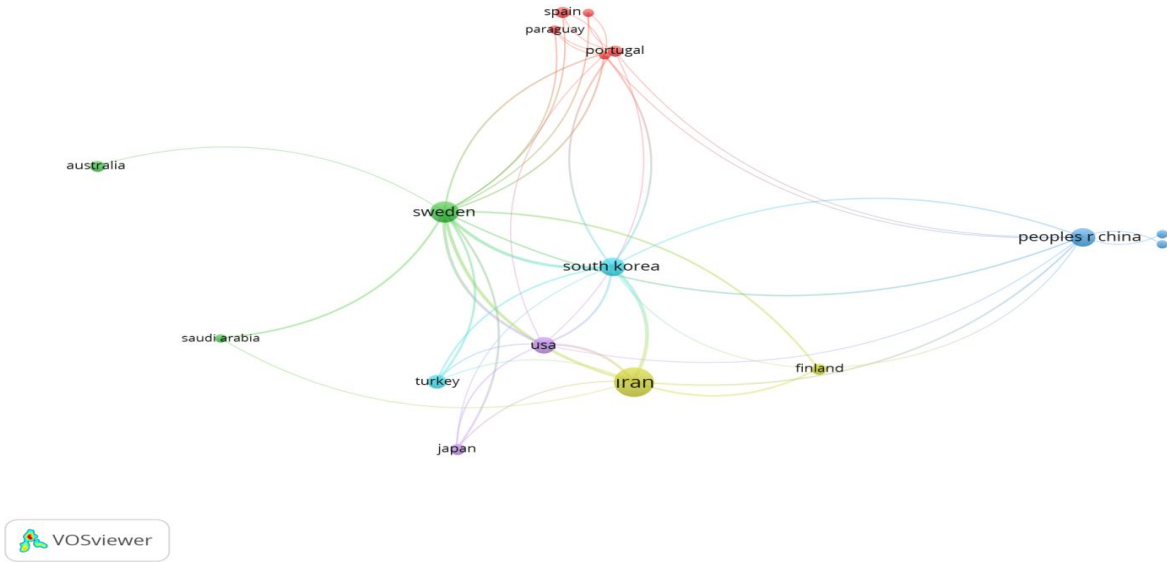
Şekil 6’da ahlaki duyarlılık araştırmalarında en çok tercih edilen anahtar kelimeler ile ilgili analiz sonucunda elde edilen görsel yer verilmiştir. Ahlaki duyarlılık ile ilgili araştırmalardaki en sık tercih edilen anahtar kelimelere bakıldığında 47 tekrar ile moral sensitivity (ahlaki duyarlılık), 9 tekrar ile nurses (hemşireler) ve 8 tekrar ile ethics (etik) olduğu görülmektedir. İlk üçte yer alan anahtar kelimelerin bağlantı gücü de yüksektir. En az bir defa görülen ve aralarında 139 gözlem birimi ile yapılan analiz neticesinde toplam 25 küme, 429 bağlantı ve 474 bağlantı gücü tespit edilmiştir.

Şekil 7. Ahlaki duyarlılık ile ilgili yazarların atıf analizi

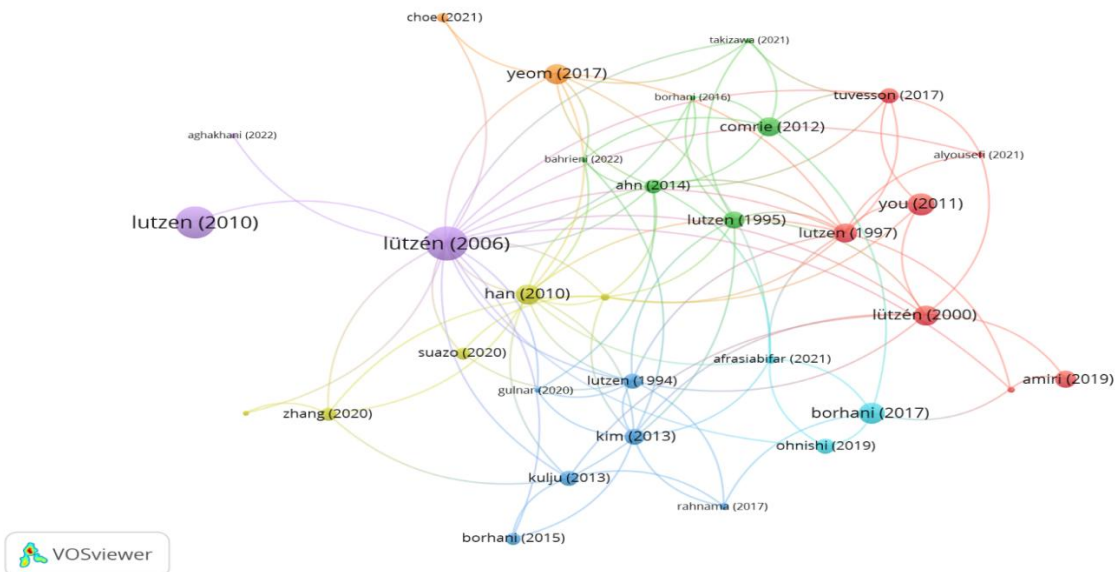
Şekil 7’de yazarların atıf analizine yer verilmiştir. Yazarların atıf ağları görselini elde etmek için en az 1 yayın ve 1 atıf kriteri ile analizler gerçekleştirilmiştir. 114 birim üzerinden yapılan analizde toplam 9 küme, 1089 bağlantı tespit edilmiştir. Analiz sonucunda çıkan bağlantı gücü ise 1202’dir. En fazla atıf alan yazarlara baktığımızda 228 atıf ile K. Lützen, 179 atıf ile Kim Lutzen, 169 atıf ile A. Norberg, S. Eriksun ve V. Dahlqvist’tir.

Şekil 8: Ülkelerin atıf analizi

Şekil 8’de ülkelerin atıf analizi verilmiştir. Atıf analizine baktığımızda 17 birim üzerinden yapılan analiz sonucunda 6 küme, 44 bağlantı ve 127 bağlantı gücü tespit edilmiştir. En fazla atıf alan ülkelere baktığımızda 535 atıf ile İsveç, 196 atıf ile Güney Kore, 187 atıf ile Amerika yer almaktadır. İsveç ve Güney Kore’nin bağlantı gücünde ilk üçte yer aldığı görülmektedir. En çok araştırma yapan ülkeler ise 13 yayın ile İran, 7 yayın ile İsveç ve 5 yayın ile Güney Kore’dir.

Şekil 9. En fazla atıf yayınlar

Şekil 9’da en fazla atıf alan yayınların görseline yer verilmiştir. 32 birim üzerinden yapılan analiz sonucunda 7 küme ve 97 bağlantı bulunmuştur. İncelenen 50 yayından atıf sayısı en az 1 olan 41 yayına ulaşılarak bir şekil elde edilmiştir. Analiz sonucuna bakıldığında en fazla atıf alan yayının 2006 yılında yapıldığı ve 169 atıf aldığı görülmektedir. İkinci sırada Lutzen’in 2010 yılında yaptığı yayının 144 atıf ile, üçüncü sırada ise You’nun 2011 yılında yaptığı yayın ile 69 atıf aldığı görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, ahlaki duyarlılık kavramı ile ilgili 1984-2024 yılları arasında yapılan araştırmaların bir yayın haritası çıkartılmaya çalışılmıştır. Ahlaki duyarlılık ile ilgili yapılan yayınların 1984-2024 yılları arasındaki yayın sayılarına baktığımızda en fazla yayının 2022 yılında yapıldığı görülmektedir. Yayın sayılarının 2019 yılından itibaren iki haneli rakamlara ulaşması ve 2022 yılında en yüksek seviyeye çıkması, sağlık hizmetlerinde etik karar verme süreçlerinin önem kazanması, hasta haklarına yönelik farkındalığın artması ve etik ikilemlerin daha görünür hale gelmesi ile ilişkilendirilebilir. 1994 yılından itibaren ise en az bir yayının yapıldığı görülmektedir. Bu sonuç ise ahlaki duyarlılık konusunun sürekliliğini ve önemini göstermektedir. Ayrıca, sağlık sistemindeki yaşanan büyük dönüşümler, teknolojik gelişmeler ahlaki duyarlılık konusuna yönelik ihtiyacı arttırmış olabilir.

Web of Science kategorilerine göre ahlaki duyarlılık alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde, çalışmaların en yoğun olarak hemşirelik kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Bu durum, hemşirelerin hasta ile sürekli ve doğrudan etkileşim içinde olmaları, bakım süreçlerinde sık etik ikilemlerle karşılaşmaları ve etik karar verme süreçlerinde aktif rol üstlenmeleri nedeniyle ahlaki duyarlılık konusunun hemşireler üzerinde yoğunlaşmış olmasından kaynaklanıyor olabilir. İkinci sırada ise etik kategorisi yer almaktadır. Bununla birlikte etik kategorisinin ikinci sırada yer alması, ahlaki duyarlılığın yalnızca sağlık bilimleri açısından değil, etik teori ve uygulamalar açısından da önemli bir araştırma alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Web of Science kategorisinde ahlaki duyarlılık konusunun çeşitli disiplinler tarafından çalışıldığı da çıkan sonuçlar arasındadır. Web of Science indekslerine göre yayın sayıları incelendiğinde, ahlaki duyarlılık konusunda yapılan araştırmaların çeşitli indekslerde yayınlandığı ve bu araştırmaların en çok Emergin sources Citation Index (ESCI)’li dergilerde yayınlandığı görülmektedir.

Ortak yazarların dağılımına yönelik ağ analizi incelendiğinde, en çok eser veren yazarların K. Lutzen, Abbas Abbaszadeh ve Fariba Borhani olduğu görülmüştür. En çok atıf alan yazarlara bakıldığında ise bu isimlerin K. Lützen (228 atıf), Kim Lutzen (179) ve Vera Dahlgvist (169) olduğu görülmektedir. Ahlaki duyarlılık ile ilgili yapılan yayınlarda en çok kullanılan anahtar kelimeleri belirlemek için yapılan analiz sonucunda, “ahlaki duyarlılık” kavramının 1984-2024 yılları arasında yayınlanan araştırmalarda 47 kez anahtar kelime olarak tercih edildiği görülmektedir. İkinci en çok kullanılan anahtar kelime nurses (hemşireler)’dir. Üçüncü sırada ise 8 tekrar ile ethics (etik) yer almaktadır. Araştırma sonucunda en çok kullanılan anahtar kelimelerin bağlantı gücünün de yüksek olduğu görülmüştür.

En fazla atıf alan yayınların analizi incelendiğinde, en fazla atıf alan yayının 2006 yılında 169 atıf ile olduğu görülmektedir. İkinci sırada Lutzen’in 2010 yılında yaptığı yayın 144 atıf ile, üçüncü sırada ise You’nun 2011 yılında yaptığı yayın ile 69 atıf aldığı görülmektedir. Ülkelerin atıf analizine bakıldığında ise İsveç 535 atıf ile başı çekmektedir. Güney Kore 196 atıf ile ikinci sırada yer almaktadır. Ahlaki duyarlılık konusu ile ilgili en çok yayın yapan ülkeler ise sırasıyla İran, İsveç ve Güney Kore’dir.

Sonuçlardan yola çıkarak ahlaki duyarlılık konusunun son yıllarda giderek artan bir konu olduğu görülmektedir. Hemşirelik ve etik gibi belirli disiplinlerde yoğunlaşan bu çalışmalar, ahlaki duyarlılığın disiplinler arası önemini de ortaya koymaktadır. Özellikle İsveç, Güney Kore ve İran gibi ülkelerin bu konuda ön plana çıkması, küresel çapta ahlaki duyarlılık konusuna verilen önemi ve yapılan araştırmaların çeşitliliğini göstermektedir. Ayrıca ahlaki duyarlılık konusunun farklı indekslerde de çalışma alanı bulduğu da görülmektedir. Bu bulgular, ahlaki duyarlılık konusunun akademik alanda daha fazla araştırılması ve bu alandaki bilgi birikiminin artırılması gerektiğini işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aslan, H., Kaplan, F., & Çelik, H. (2023). Palyatif ve yoğun bakım hemşirelerinin etik tutum ve ahlaki duyarlılıklarının değerlendirilmesi. *Perspectives in Palliative & Home Care*, 2(3), 127–135.
- Borhani, F., Abbaszadeh, A. & Hoseinabadi-Farahani, M. J. (2016). Moral sensitivity and its dimensions in Iranian nursing students. *Journal of medical ethics and history of medicine*, 9(19), 1-7.
- Borhani, F., Abbaszadeh, A., Mohamadi, E., Ghasemi, E. & Hoseinabad-Farahani, M. J. (2017). Moral sensitivity and moral distress in Iranian critical care nurses. *Nursing ethics*, 24(4), 474–482. Doi: [10.1177/0969733015604700](https://doi.org/10.1177/0969733015604700)
- Jaeger, S. M. (2001). Teaching health care ethics: the importance of moral sensitivity for moral reasoning. *Nursing Philosophy*, 2(2), 131–142. Doi:10.1046/j.1466-769x.2001.00045.x
- Jia C, Mustafa H. A. (2022). Bibliometric analysis and review of nudge research using vosviewer. *Behavioral Sciences (Basel)*. 25;13(1),19. Doi: 10.3390/bs13010019.
- Göke Arslan, G., Çınar Yücel, Ş., & Khorshtd, L. (2023). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin hasta mahremiyetine verdikleri önem ile ahlaki duyarlılıklarının karşılaştırılması. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 8(2), 237–248. Doi:10.25279/sak.990655
- Kim Y-S, Kang S-W, & Ahn J-A. (2013). Moral sensitivity relating to the application of the code of ethics. *Nursing Ethics*. 20(4),470-478. Doi:10.1177/0969733012455563
- Köse, A., & Göçmen Baykara, Z. (2022). Hemşirelerin ahlaki duyarlılıklarının profesyonellik davranışlarına etkisinin belirlenmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3), 19–33. Doi:10.52881/gsbdergi.1084962.
- Lazarides MK, Lazaridou IZ, & Papanas N. Bibliometric analysis: bridging informatics with science. *Interational Journal of Lower Extrem Wounds*. 29;15347346231153538. Doi: 10.1177/15347346231153538
- Lutzen, K. (1993). Moral sensitivity, a study of subjective aspects of the process of moral decision making in psychiatric nursing. *Doctoral Dissertation*, Karolinska Inst.
- Lützen, K., & Nordin, C. (1994). Modifying autonomy, derived in a grounded theory study of nurses' experience of moral decision making in psychiatric settings. *Journal of Medical Ethics*, 20, 101-7.
- Lützn, K., Dahlqvist, V., Eriksson, S. & Norberg, A. (2006). Developing the concept of moral sensitivity in health care practice. *Nursing Ethics*, 13(2), 187–196. doi:10.1191/0969733006ne8370a
- Lützn, K., Evertzon, M. & Nordin, C. (1997). Moral sensitivity in psychiatric practice. *Nursing Ethics*, 4(6), 472–482. Doi:10.1177/096973309700400604
- Lützn, K., Nordström, G., & Evertzon, M. (1995). Moral sensitivity in nursing practice. scandinavian. *Journal of Caring Sciences*, 9(3), 131–138. Doi:10.1111/j.1471-6712.1995.tb00403.x
- Şimşir, İ. (2022). Bibliyometri ve bibliyometrik analize ilişkin kavramsal çerçeve, Öztürk, O. ve Gürler, G. (Ed.) içinde Bir Literatür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz, 3. Basım, Nobel Bilimsel Yayıncılık. Ankara.
- Türkeköle, S., & Hakverdioğlu Yönt, G. (2025). Yoğun bakım hemşirelerinin ahlaki duyarlılık düzeylerinin yaşam sonu bakıma yönelik tutum ve davranışlarına etkisi: Tanımlayıcı ve kesitsel bir çalışma. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 29(3), 220–230.
- Tomaszewski, R. (2023). Visibility, impact, and applications of bibliometric software tools through citation analysis. *Scientometrics*. 128, 4007–4028. Doi: 10.1007/s11192-023-04725-2.
- Yıldız, G. N., & Kara Kaşıkçı, M. (2023). Klinik uygulamaya çıkan hemşirelik öğrencilerinin ahlaki duyarlılıkları ve eleştirel düşünme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *ISPEC*

International Journal of Social Sciences and Humanities, 7(3), 683-702.
Doi:10.5281/zenodo.8358563.

Weaver, K. & Morse, J. M. (2006). Pragmatic utility: using analytical questions to explore the concept of ethical sensitivity. *Research and Theory for Nursing Practice*, 20(3), 191-214. Doi: 0.1891/rtnp.20.3.191

Weaver, K., Morse, J. & Mitcham, C. (2008). Ethical sensitivity in professional practice: concept analysis. *Journal of advanced nursing*, 62(5), 607-618. Doi: 10.1111/j.1365-2648.2008.04625.x